

نقش واسطه‌ای اشتیاق تحصیلی در رابطه بین کمک طلبی تحصیلی و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان The Mediating Role of Academic Eagerness in the Relationship Between Academic Help Seeking and Academic Adjustment of Students

Sama Jadidi

M. A of Clinical Psychology, Islamic Azad University, Karaj Branch, Karaj, Iran.

jmzanj1@gmail.com

سما جدیدی

کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران

Abstract

The current research was conducted with the aim to investigate the relationship between academic help seeking and academic adjustment of students with mediating role of academic eagerness. This is a descriptive-correlational research done using path analysis. The statistical population of the research consisted of all female students of the second round of theoretical high schools of Karaj city in academic year 2017-2018 (n=1600). Using multistage cluster sampling method, a sample size of 250 was selected based on Morgan and Krejcie table. In order to collect data, Help-Seeking Questionnaire, Adjustment Inventory for School Students -AISS and Academic Eagerness Scale were used. In order to analyze data, path analysis was used. The results from data analysis showed that academic eagerness plays a mediating role in the relationship between academic help seeking and academic adjustment. Additionally, 40% of variation of academic adjustment scores with the mediation of academic eagerness can be explained by help seeking among students. Moreover, considering the research findings, 0/30 of academic eagerness variance and 0/62 of academic adjustment variance were explained by academic help seeking among students. In conclusion, it can be said that planning to enhance academic eagerness of students can play an important role in increasing academic help seeking and academic adjustment among students.

Key words: Academic help seeking, academic adjustment, academic eagerness, students

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین کمک طلبی تحصیلی و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان با نقش واسطه‌ای اشتیاق تحصیلی انجام شد. روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی و تحلیل مسیر بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه نظری شهر کرج در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۹۷ به تعداد حدود ۱۶۰۰ نفر بودند. به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، حجم نمونه ۲۵۰ نفر با استفاده از جدول مورگان و کرجسی انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌های کمک طلبی تحصیلی ریان و پنتریچ، سازگاری تحصیلی سینها و سینگ و اشتیاق تحصیلی پینتریچ و همکاران استفاده شد. از آزمون تحلیل مسیر به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که اشتیاق تحصیلی نقش واسطه‌گری بین کمک طلبی تحصیلی و سازگاری تحصیلی دارد. همچنین، ۴۰ درصد از تغییرات واریانس نمرات سازگاری تحصیلی با واسطه‌گری اشتیاق تحصیلی توسط کمک طلبی تحصیلی در بین دانش‌آموزان قابل تبیین است. علاوه بر این، با توجه به یافته‌های پژوهش، میزان ۰/۳۰ واریانس اشتیاق تحصیلی و ۰/۶۲ از واریانس سازگاری تحصیلی توسط کمک طلبی تحصیلی در بین دانش‌آموزان تبیین شد. در مجموع می‌توان گفت که برنامه‌ریزی جهت ارتقای اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان می‌تواند نقش مهمی در افزایش کمک طلبی و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: کمک طلبی تحصیلی، سازگاری تحصیلی، اشتیاق تحصیلی، دانش‌آموزان

ویرایش نهایی: اسفند ۹۸

پذیرش: تیر ۹۸

دریافت: خرداد ۹۸

نوع مقاله: کاربردی

مقدمه

سازگاری^۱ از بدو تولد همراه با انسان است و در هر برهه‌ی زمانی به گونه‌ای خاص، فرد آن را به کار می‌برد. علاوه بر این، سازگاری دارای عرصه‌های مختلفی نیز است. مثلاً سازگاری در انتقال به محیط یا موقعیت جدید، در روابط بین‌فردی و سازگاری در موقعیت‌های آموزشی که از آن تحت عنوان سازگاری تحصیلی یاد می‌شود (وانگ^۲، ۲۰۱۸). سازگاری تحصیلی^۳ ناظر به توانمندی فراگیران در انطباق با شرایط و الزامات تحصیل و نقش‌هایی است که مدرسه به عنوان یک نهاد اجتماعی فرا روی آن‌ها قرار می‌دهد (سعادت، ۱۳۹۶). سازگاری تحصیلی شامل تغییرات رفتاری و روان‌شناختی است که طی آن دانش‌آموز در تلاش است که خود را با محیط تحصیلی جدیدش هماهنگ

1. adjustment

2. Wang

3. academic adjustment

کرده و به طور موفقیت‌آمیز با تقاضاهای تحصیلی سازگار شود و به نیازهای یادگیری‌اش برسد. سازگاری تحصیلی عبارتست از توانایی فرد برای کنار آمدن با تقاضاهای تحصیلی و فعالیت‌های مدرسه (والکا^۱، ۲۰۱۵). ناسازگاری و مشکلات انضباطی دانش‌آموزان از جمله عواملی است که این فرآیند را با مشکل روبه‌رو می‌کند. دانش‌آموزانی با مدرسه سازگارند که وقتی مدرسه خود را به پایان می‌برند، تجربه حضور و تحصیل را تجربه‌ای رشد دهنده تلقی نمایند و بتوانند از توانایی‌های خود به نحو مطلوب بهره‌جویند و در نهایت از نظر تحصیلی کارآمد باشند (موری، فرسکو، اسپچام و دابسون^۲، ۲۰۱۷). به اعتقاد بیجورکلاند و رهلینگ^۳ (۲۰۰۹) مهمترین نگرانی در مدارس امروزی ناسازگاری کلاسی است. بدرفتاری و ناسازگاری دانش‌آموزان کل فرایند یادگیری را تحت تاثیر قرار می‌دهد و با چالش مواجه می‌کند (بورکا و یان^۴، ۲۰۰۴؛ به نقل از یعقوبی، محقق، یوسف‌زاده، گنجی، کامران و الفتی، ۱۳۹۳). باتوجه به اهمیت مفهوم سازگاری تحصیلی لازم است به عوامل همبسته آن پرداخته شود. برخی از پژوهشگران (شنکی، لام، کانلی و کارابنیک^۵، ۲۰۱۵؛ البحرانی^۶، ۲۰۱۴) به دنبال شرايطی هستند که بتوانند ابعاد مختلف سازگاری را در محیط‌های آموزشی مشخص کنند.

ازجمله متغیرهایی که می‌تواند بر سازگاری و بهزیستی دانش‌آموزان نقش داشته باشد، سازه کمک‌طلبی تحصیلی^۷ است (موسوی ندوشن و معتمدی، ۱۳۹۶؛ آرامفر و زینالی، ۱۳۹۴). کمک طلبی تحصیلی یکی از راهبردهای فرارشناختی مورد استفاده در یادگیری خودنظم‌بخش است. دانش‌آموزان با استفاده از کمک طلبی تحصیلی می‌توانند شرایط یادگیری را به گونه‌ای سازمان دهند که به عملکرد مطلوب تحصیلی منتهی گردد (موسوی ندوشن و همکاران، ۱۳۹۶). رفتار کمک طلبی دارای دو بعد اجتناب از کمک و درخواست کمک است. اجتناب از کمک به رفتاری اشاره دارد که در آن دانش‌آموز نیازمند کمک، از کمک گرفتن خودداری می‌کند، اما درخواست کمک یا کمک طلبی به رفتاری اشاره دارد که در آن دانش‌آموز نیازمند کمک از دیگران توضیحاتی را درباره موضوع درخواست می‌کند که این امر باعث درک بهتر مسئله می‌شود (چنگ و تسای^۸، ۲۰۱۲). کمک طلبی تحصیلی در برگزیده رفتارهایی از قبیل پرسش از معلمان، همکلاسی‌ها و والدین درباره تقاضای توضیح بیشتر درباره موضوع، گرفتن سرخ‌ها و راه‌حل‌های مسئله و جستجوی سایر کمک‌های تحصیلی است. افراد برای استفاده از کمک طلبی ابتدا باید از نیاز خود آگاه باشند (فرارشناخت)، سپس تصمیم به جستجوی کمک بگیرند (انگیزش) و در نهایت راهبردهایی را برای استفاده از کمک دیگران به کار گیرند (رفتار) (زوشو و بارت^۹، ۲۰۱۱). اگرچه سازه‌های نگرش کمک طلبی، اهداف کمک طلبی و رفتار کمک طلبی در ادبیات پژوهشی به صورت همایند یا همزمان به کار رفته است (پاچیکودل کاستیلو^{۱۰}، ۲۰۱۷)، در این پژوهش به طور ترجیحی تمرکز بر رفتار کمک طلبی است. به طور خلاصه نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهند که رفتار کمک طلبی به‌عنوان یک شیوه‌ی مقابله‌ای اثرگذار بر بهزیستی دانش‌آموزان نقش قابل توجهی دارد که در نتیجه آن علاوه بر ادامه موفقیت‌آمیز جریان یادگیری، مسائل و مشکلات یادگیری تشخیص داده شده و سازگاری تحصیلی نیز بهبود می‌یابد (پاچیکودل کاستیلو، ۲۰۱۷). همچنین رفتار کمک طلبی عاملی مؤثر بر کاهش پریشانی‌های روان‌شناختی (چنگ و همکاران، ۲۰۱۱) و افزایش پیشرفت تحصیلی و توانایی انطباق عاطفی دانش‌آموزان با محیط مدرسه (شنکی و همکاران، ۲۰۱۵؛ البحرانی، ۲۰۱۴؛ هولت^{۱۱}، ۲۰۱۴)، است.

اشتیاق تحصیلی^{۱۲} یکی دیگر از عواملی است که با سازگاری تحصیلی رابطه دارد (فرازنده، ۱۳۹۲). اشتیاق تحصیلی به میزان انرژی که یک یادگیرنده برای انجام کارهای تحصیلی خود، صرف می‌کند و نیز به میزان اثربخشی و کارایی حاصل شده، اطلاق می‌شود. اشتیاق تحصیلی معمولاً به عنوان ساختار انگیزشی به کار برده می‌شود که منعکس کننده تعهد یادگیرنده نسبت به تحصیل است (قدم پور، فرهادی و نقی بیرانوند، ۱۳۹۵). در زمینه اشتیاق تحصیلی اعتقاد بر این است که دانش‌آموزان دارای ابعاد رفتاری (رفتارهای از روی رغبت و تکالیف درسی) عاطفی (احساسات و علایق مثبت نسبت به تحصیل) و شناختی (نیروگذاری روان‌شناختی در امر یادگیری)

1. Valka

2. Moore, Fresco, Schumm & Dobson

3. Bjorklund, Rehling

4. Burka & yuen

5. Schenke, Lam, Conley & Karabenick

6. Al-Bahrani

7. educational help seeking

8. Cheng & Tsai

9. Zusho & Barnett

10. Pacheco del Castillo

11. Holts

12. Academic Eagerness

هستند که هرکدام به نحوی سازگاری تحصیلی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (لوپز و جونز^۱، ۲۰۱۷؛ دینسر و دوگانای^۲، ۲۰۱۷). دانش‌آموزانی که اشتیاق تحصیلی داشته باشند، توجه و تمرکز بیشتری بر مسائل و موضوعات مورد هدف یادگیری دارند، از انجام رفتارهای ناسازگارانه و نامطلوب اجتناب می‌کنند و در آزمون‌ها عملکرد بهتری دارند. نقش اشتیاق تحصیلی در طول دوران تحصیل و نقش آن در سازگاری تحصیلی به یک موضوع مهم و مورد توجه در سال‌های اخیر تبدیل شده است. به طوری که اشتیاق تحصیلی باعث بهبود عملکرد تحصیلی و افزایش مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های مثبت تحصیلی می‌شود (خادم، ۱۳۹۶). ادبیات پژوهشی بیانگر آن است که اشتیاق تحصیلی می‌تواند تأثیر بسزایی بر افزایش سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد (وان‌رویج^۳ و همکاران، ۲۰۱۸؛ وانگ، ۲۰۱۸؛ یانیس-کابرا و بنیتو^۴، ۲۰۱۷).

مرور پیشینه تجربی در قلمرو پسایندهای انگیزشی نظیر اشتیاق تحصیلی به‌طور پر واضحی بر فقر اطلاعات غیرقابل انکار تمرکز بر نقش واسطه‌ای اشتیاق تحصیلی در رابطه‌ی بین کمک‌طلبی تحصیلی و سازگاری تحصیلی فراگیران در موقعیت‌های مختلف پیشرفت تأکید می‌کند. به بیان دیگر فقدان شواهد متقن در دفاع از ایده‌ی مفروض واسطه‌مندی بستر مفهومی مطرح شده، ضرورت بررسی این موضوع را بیش از پیش مشخص می‌کند. از سوی دیگر، با توجه به اهمیت مفهوم سازگاری تحصیلی در تعلیم و تربیت هم از لحاظ نظری و هم کاربردی، لازم است به عوامل زمینه‌ساز آن پرداخته شود. با توجه به اهمیت مطالب ذکر شده این پژوهش به دنبال بررسی این سؤال انجام شد: آیا اشتیاق تحصیلی در رابطه بین کمک‌طلبی تحصیلی و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان نقش واسطه‌ای دارد؟

روش

پژوهش حاضر از جمله پژوهش‌های کاربردی و از نوع توصیفی - همبستگی است و با استفاده از تحلیل مسیر در نرم‌افزار لیزرل نسخه ۸/۸ مورد تحلیل قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه نظری در سال ۱۳۹۶-۹۷ شهر کرج به تعداد حدود ۱۶۰۰ نفر بود. از جامعه مورد نظر با استفاده از جدول مورگان و کرجسی^۵ به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، حجم نمونه ۲۳۵ نفر در نظر گرفته شد که با توجه به پدیده ریزش از ۲۵۰ نفر نمونه‌گیری شد. روش نمونه‌گیری به این صورت بود که از بین تواحی شهر کرج، ۸ دبیرستان به‌صورت تصادفی انتخاب و از بین کلاس‌های این مدارس برای هر مدرسه، دو کلاس به صورت تصادفی انتخاب و از بین دانش‌آموزان این کلاس‌ها، آن‌هایی که تمایل به شرکت در پژوهش داشتند را انتخاب و ابزارهای پژوهش با همکاری مسئولین مدارس و با رعایت فواصل زمانی نیم‌ساعته بین دانش‌آموزان توزیع و به آن‌ها اطمینان خاطر جهت رعایت اصول اخلاقی و محرمانه ماندن اطلاعات داده شد.

ابزار سنجش

پرسشنامه رفتار کمک‌طلبی^۶ ریان و پنتریج: این پرسشنامه توسط ریان و پنتریج^۷ (۱۹۹۷) طراحی و تدوین شده است و دارای ۱۴ گویه است. این مقیاس دارای ۲ بعد پذیرش کمک‌طلبی (آیتم نمونه: اگر نتوانم مسئله‌ای را حل کنم، از دیگران کمک می‌گیرم) و اجتناب از کمک‌طلبی (آیتم نمونه: اگر تکالیف درسی دشوار باشد، از کسی کمک نمی‌گیرم و خودم تلاش می‌کنم آن را حل کنم) است. هر بعد دارای ۷ گویه است که با استفاده از مقیاس درجه‌ای لیکرت از یک تا پنج (۱=کاملاً مخالفم، ۵=کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. روایی پرسشنامه با تحلیل عاملی به روش چرخش واریماکس توسط قدم پور و سرمد (۱۳۸۲) انجام شد. یافته‌های مطالعه آنان نشان داد که عامل اجتناب از کمک‌طلبی ۲/۹۴، ۲۹/۴۰ درصد واریانس کل و عامل پذیرش کمک ۱/۴۶، ۱۴/۷۰ درصد واریانس کل را تبیین می‌کند. در این پژوهش میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه، ۰/۸۲ به دست آمد.

1. Lopez & Jones

2. Dinçer & Doğanay

3. Van Rooij

4. Yanes-Cabrera & Benito

5. Morgan & Krejcie

6. Educational Help Seeking Questionnaire

7. Ryan & Pentrick

پرسشنامه سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی^۱ (AISS): این پرسشنامه توسط سینها و سینگ^۲ (۱۹۹۳) تهیه شده و توسط کرمی (۱۳۸۰) ترجمه و نگارش شده است (نریمانی، رجبی، افروز و صمدی خوشخو، ۱۳۹۰). این پرسشنامه در صدد است تا دانش‌آموزان دبیرستانی (گروه سنی ۱۴ تا ۱۸ ساله) با سازگاری خوب را از دانش‌آموزانی با سازگاری ضعیف جدا سازد. فرم نهایی این پرسشنامه ۶۰ گویه دارد (برای هر حوزه ۲۰ گویه). نمره بالا نشان دهنده سازگاری پایین و نمره پایین، نشانگر سازگاری بالا است. پرسشنامه به صورت دستی قابل نمره‌گذاری است. برای پاسخ‌هایی که نشانگر سازگاری است، نمره صفر داده می‌شود و در غیر این صورت، ۱ منظور می‌شود. در پژوهش زاهد، رجبی و امید (۱۳۹۱) این ابزار در فرم نهایی روی نمونه ۱۹۵۰ نفری (۱۲۰۰ پسر و ۷۵۰ دختر) از دانش‌آموزان کلاس‌های اول، دوم و سوم دبیرستان که به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا شد. اعتبار پرسشنامه با استفاده از روش دونیمه کردن و با روش کودر ریچاردسون ۰/۹۶، بدست آمده است. در این پژوهش میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه، ۰/۸۷ به دست آمد.

پرسشنامه اشتیاق تحصیلی: جهت سنجش اشتیاق تحصیلی از پرسشنامه راهبردهای انگیزشی برای یادگیری^۳ توسط پینتریچ و همکاران که در سال ۱۹۹۱ ساخته شده است، بهره گرفته شد. این مقیاس در مجموع دارای ۸۱ گویه است و ۳ خرده آزمون ارزش تکلیف برای سنجش درگیری عاطفی، راهبردهای شناختی و فراشناختی برای درگیری شناختی و خرده آزمون تلاش و کمک طلبی برای درگیری رفتاری است. گویه‌ها براساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم «۱» تا کاملاً موافقم «۵» تنظیم شده است. لواسانی و همکاران (۱۳۸۸) در سال ۱۳۸۸ اعتبار این آزمون را به روش آلفای کرونباخ برای خرده آزمون تلاش ۰/۷۲، کمک طلبی ۰/۵۹، راهبرد شناختی ۰/۸۲، راهبرد فرا شناختی ۰/۶۹، و برای ارزش تکلیف ۰/۸۶ گزارش کرده‌اند. کردی (۱۳۹۵) اعتبار کلی این آزمون را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و برای خرده مقیاس اشتیاق رفتاری ۰/۷۳، اشتیاق شناختی ۰/۸۵ و اشتیاق عاطفی ۰/۸۰ به دست آورد. در این پژوهش میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه، ۰/۸۹ به دست آمد.

یافته‌ها

در جدول ۱، ویژگی‌های توصیفی و مفروضه نرمال بودن متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش و نتایج آزمون کلموگروف - اسمیرنوف

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	سطح معنی - نتیجه داری	آزمون کلموگروف - اسمیرنوف
کمک طلبی تحصیلی	۱۱/۰۴	۱/۲۸	۰/۰۰۷	نرمال است
سازگاری تحصیلی	۳/۱۹	۰/۶۱	۰/۰۷	نرمال است
اشتیاق تحصیلی	۳/۳۸	۰/۵۱	۰/۱۱	نرمال است

در جدول ۲، ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش ارائه شده است

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳
کمک طلبی تحصیلی	-		
سازگاری تحصیلی	۰/۳۷**	-	
اشتیاق تحصیلی	۰/۴۴**	۰/۷۳**	-

** سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱

۱. Adjustment Inventory for high School Students

۲. Singha & Sing

۳. Motivated Strategies for Learning Questionnaire

با توجه به نتایج جدول ۲، همبستگی مثبت و معناداری، با ضریب $0/44$ بین کمک طلبی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی وجود دارد. همچنین، متغیر سازگاری تحصیلی رابطه مثبت و مستقیمی با رفتار کمک طلبی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی، به ترتیب با ضرایب $0/37$ و $0/73$ دارد.

جدول ۳. ضرایب مسیر و واریانس تبیین شده

متغیرها	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	واریانس تبیین شده
به روی اشتیاق تحصیلی از:			
کمک طلبی تحصیلی	$0/51^{**}$	-	$0/30$
به روی سازگاری تحصیلی از:			
کمک طلبی تحصیلی	$0/44^{**}$	$0/40^{**}$	$0/62$
اشتیاق تحصیلی	$0/75^{**}$	-	

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

با توجه به جدول ۳، اثر مستقیم کمک طلبی تحصیلی ($\beta = 0/51$) براشتیاق تحصیلی در سطح ($P < 0/01$) مثبت و معنادار است. اثر مستقیم کمک طلبی تحصیلی ($\beta = 0/44$) و اشتیاق تحصیلی ($\beta = 0/75$) بر سازگاری تحصیلی در سطح ($P < 0/01$) مثبت و معنادار است. با توجه به جدول ۳، میزان $0/30$ درصد واریانس اشتیاق تحصیلی و میزان $0/62$ درصد واریانس سازگاری تحصیلی توسط مدل پژوهش تبیین می‌شود. همچنین، ضریب تأثیر اشتیاق تحصیلی در رابطه کمک طلبی تحصیلی و سازگاری تحصیلی به میزان $0/41$ درصد به دست آمد.

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین کمک طلبی تحصیلی و سازگاری تحصیلی دانش آموزان با نقش واسطه‌ای اشتیاق تحصیلی انجام شد.

نتایج پژوهش نشان داد که ضریب تأثیر کمک طلبی تحصیلی بر سازگاری تحصیلی دانش آموزان مثبت و معنادار است. این یافته همسو با نتایج مطالعات پاچیکودل کاستیلو (۲۰۱۷)؛ شنکی و همکاران (۲۰۱۵)؛ البحرانی (۲۰۱۴)؛ هلت (۲۰۱۴) و موسوی ندوشن و همکاران (۱۳۹۶)، است. در تبیین این یافته می‌توان گفت، دانش آموزانی که از راهبرد کمک طلبی استفاده می‌کنند، بهتر می‌توانند مسائل و مشکلات تحصیلی خود را تشخیص داده و از نیازمندی خود به کمک دیگران آگاه شوند. در نتیجه، این دانش آموزان با اتکاء به راهبردهای فراشناختی مؤثر به منظور رفع مسائل و مشکلات یادگیری و تحصیلی از راهبرد کمک طلبی استفاده کرده و به میزان سازگاری تحصیلی بالاتری دست پیدا می‌کنند. همچنین می‌توان گفت اگر دانش آموزان احساس کنند در فهم محتوای درسی ناتوان هستند و یا اینکه از حجم مطالب، دشواری مطالب و نحوه تدریس و ارزشیابی معلم رضایت نداشته باشند، دچار تنیدگی تحصیلی می‌شوند. این تنیدگی باعث می‌شود ابتدا دانش آموزان در تفکیک مطالب و برقراری ارتباط منطقی بین مفاهیم درسی دچار مشکل شوند، سپس در یادگیری مسائل درسی دچار مشکل شوند و در نهایت باعث کاهش سازگاری تحصیلی می‌شود. بنابراین هر چقدر افراد به میزان بیشتری از دریافت کمک اجتناب کنند، از سازگاری تحصیلی پایین‌تری برخوردار هستند و بالعکس هر چقدر افراد به میزان کمتری از دریافت کمک اجتناب کنند، از سازگاری تحصیلی بالاتری برخوردار هستند.

نتایج پژوهش نشان داد که ضریب تأثیر اشتیاق تحصیلی بر سازگاری تحصیلی دانش آموزان مثبت و معنادار است. این یافته همسو با نتایج مطالعات وان رویج و همکاران (۲۰۱۸)؛ وانگ (۲۰۱۸)؛ یانسیس-کابرا و بنیتو (۲۰۱۷)؛ لویز و جونز (۲۰۱۷)؛ دینسر و دوگانای (۲۰۱۷)؛ خادم (۱۳۹۶)؛ سعادت (۱۳۹۶)؛ مرادی (۱۳۹۴) و فرازنده (۱۳۹۲)، است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که دانش آموزانی که اشتیاق تحصیلی بالایی دارند نسبت به دانش آموزانی که اشتیاق تحصیلی پایینی دارند، رغبت بیشتری برای صرف وقت و تلاش کافی در تکالیف و مطالعات از خود نشان داده، کارآمدی و اصرار بیشتری در مواجهه با مشکلات و مسائل دارند (فرازنده، ۱۳۹۲). با توجه به این که اشتیاق تحصیلی یک سازه چندبعدی شامل بعد شناختی، انگیزشی و رفتاری است، بنابراین از یک سو بعد شناختی اشتیاق تحصیلی باعث می‌شود دانش آموزان از انواع راهبردهای شناختی و فراشناختی در فرایند یادگیری استفاده کنند و از سوی دیگر بعد رفتاری اشتیاق تحصیلی باعث افزایش سازگاری، پایداری و درخواست کمک از دیگران توسط فراگیران در برخورد با تکالیف درسی می‌شود. بعد

انگیزشی اشتیاق تحصیلی نیز از طریق افزایش جذابیت محیط تحصیلی در میان دانش‌آموزان باعث می‌شود که اشتیاق شناختی آنان در چارچوب فعالیت‌های علمی رشد یابد و این موضوع دانش‌آموزان را از حالات منفی نظیر خستگی و فرسودگی تحصیلی محافظت و در نهایت منجر به سازگاری تحصیلی شود. باید به این نکته توجه کرد که اشتیاق عاطفی -شناختی به درس و محیط تحصیلی، یک انگیزش درونی در دانش‌آموز ایجاد کرده که فرد کمتر نتیجه‌گرا و بیشتر به فرایند فکر کرده و در نتیجه کمتر از شکست ترسیده و در تصمیمات و اهداف خود تردید و تعلل می‌کند؛ در نتیجه سازگاری تحصیلی بیشتری پیدا می‌کند.

نتایج پژوهش نشان داد که که ضریب تأثیر کمک طلبی تحصیلی بر اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان مثبت و معنادار است. این یافته همسو با نتایج مطالعات جن‌میشل (۲۰۱۴) و پاچیکودل کاستیلو (۲۰۱۷)، است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که دانش‌آموزان دبیرستانی به مرحله انتزاعی یا صوری رسیده‌اند و توانایی‌ها و محدودیت‌های خود را می‌شناسند. بنابراین هنگامی که می‌دانند به تنهایی نمی‌توانند مسائل درسی و تحصیلی را حل کنند از دیگران درخواست کمک می‌کنند. این درخواست کمک باعث می‌شود دیگران به ویژه معلمان و همسالان برتر مسائل را برای آنها توضیح دهند که این امر باعث افزایش اشتیاق تحصیلی و انگیزه آنها برای انجام تکالیف می‌شود. تبیین دیگر بر اساس نظریه باتلر این است که کمک طلبی نوعی تعامل اجتماعی و رفتار انطباقی است و باعث سازگاری افراد با موقعیت‌های جدید می‌شود. حال اگر این کمک طلبی در زمینه تکالیف درسی و تحصیلی باشد باعث سازگاری فرد با موقعیت‌های جدید، مسائل جدید و نسبتاً دشوار درسی می‌شود که این امر باعث افزایش اشتیاق تحصیلی می‌شود.

نتایج الگوی معادلات ساختاری نشان داد که اشتیاق تحصیلی در رابطه بین کمک طلبی تحصیلی و سازگاری تحصیلی نقش واسطه‌ای مثبت و معنادار دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های سعادت (۱۳۹۶)، مرادی (۱۳۹۴)، فرازنده (۱۳۹۲)، آذین و موسوی (۱۳۹۰)، روشنایی (۱۳۸۹)، وان رویج و همکاران (۲۰۱۷)، نگوک، اسکای، نگوک و منیاگا (۲۰۱۳) و کازان (۲۰۱۲) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که افزایش اشتیاق به مدرسه نشان دهنده افزایش توجه به روان‌شناسی مثبت است که بر روی نقاط قوت و بهینه‌انسان متمرکز است (سعادت، ۱۳۹۶). اشتیاق بیانگر حس تعلق دانش‌آموزان به مدرسه، شناسایی مدرسه، حس ارتباط با دیگران و اشتیاق به انجام تکالیف درسی است (مرادی، ۱۳۹۴). کمک طلبی تحصیلی از عوامل است که می‌تواند بر اشتیاق و بهزیستی تحصیلی دانش‌آموزان اثر بگذارد (موسوی ندوشن و معتمدی، ۱۳۹۶؛ آرامفر و زینالی، ۱۳۹۶). از سوی دیگر جو یادگیری و آموزش از جمله محتوای دوره، روش و شیوه‌های تدریس، بازخورد و شیوه‌های ارزشیابی می‌تواند اشتیاق به تحصیل را متأثر سازد. علاوه بر این، کل برنامه آموزشی، تیم آموزش و سیستم مدیریت مدرسه از عواملی است که رضایت یادگیرنده را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. اشتیاق تحصیلی زمانی حاصل می‌شود که نیازهای فرد، انگیزه‌ها و خواسته‌هایش مورد توجه قرار گیرد و فعالیت‌های مدرسه در جهت ارضای آن‌ها باشد. زمانی عملی در دانش‌آموز باعث اشتیاق وی می‌شود که او را به سوی هدف ذهنی‌اش هدایت کند. چنانچه دانش‌آموز به اهداف خود برسد، خود را در زندگی موفق می‌داند. در غیر این صورت عکس‌العملی دال بر ناسازگاری و اجتناب از کمک طلبی در او ظاهر می‌شود.

مهمترین محدودیت پژوهش استفاده از ابزارهای خودگزارش‌دهی برای جمع‌آوری داده‌ها بود. در چنین ابزارهایی ممکن است افراد خویش‌نگری کافی نداشته و مسئولانه پاسخ ندهند. محدود شدن جامعه پژوهش به دانش‌آموزان دختر شهر کرج محدودیت دیگر پژوهش حاضر بود. با توجه به این محدودیت نمی‌توان نتایج را به دانش‌آموزان پسر و دانش‌آموزان سایر شهرها تعمیم داد. بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی جهت انجام پژوهش از مصاحبه‌های ساختاریافته و یا نیمه‌ساختاریافته استفاده شود. پیشنهاد دیگر انجام این پژوهش در بین دانش‌آموزان دختر و دانش‌آموزان سایر پایه‌های تحصیلی و دانش‌آموزان سایر شهرها می‌باشد. در مجموع می‌توان گفت که برنامه‌ریزی جهت ارتقای اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان می‌تواند نقش مهمی در افزایش کمک طلبی و سازگاری تحصیلی دانش‌آموزان داشته باشد.

منابع

- آرامفر، رسول و زینالی، علی (۱۳۹۴). رابطه تنبذگی تحصیلی و کمک‌طلبی آموزشی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. *نشریه آموزش و ارزشیابی*، ۳۱(۳): ۳۷-۴۸.
- خادم، خدیجه (۱۳۹۶). *اثر بخشی روش تدریس بحث گروهی بر پایداری تحصیلی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان*، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی.

- روشنایی، مهرناز (۱۳۸۹). تأثیر عوامل فردی و خانوادگی بر سازگاری دانشجویان با محیط دانشگاه. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*. ۴۳-۱۹-۴۵.
- زاهد، عادل، رجبی، سعید و امیدی، مسعود (۱۳۹۳). مقایسه‌ی سازگاری اجتماعی، هیجانی، تحصیلی و یادگیری خودتنظیمی در دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۱): ۴۳-۶۲.
- سعادت، تهمنه (۱۳۹۶). نقش واسطه‌ای اشتیاق تحصیلی در تبیین رابطه مهارت‌های ارتباطی و سازگاری دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه ناحیه ۴ شهر شیراز. *دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت*.
- فرزنده، شهناز (۱۳۹۲). مقایسه اشتیاق تحصیلی و میزان سازگاری در دانش‌آموزان سال سوم راهنمایی مدارس دارای مشاور و فاقد مشاور شهر اصفهان. *دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت*.
- قدم‌پور، عزت‌الله، فرهادی، علی، تقی‌بیرانوند، فاطمه (۱۳۹۵). تعیین رابطه بین فرسودگی تحصیلی با اشتیاق و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان. *پژوهش در آموزش علوم پزشکی*. ۸(۲): ۶۰-۶۸.
- مرادی، صبا (۱۳۹۴). پیش‌بینی سازگاری تحصیلی بر اساس خودکارآمدی. *ابراز وجود و حمایت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه کاشان*. *دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه کاشان*.
- موسوی ندوشن، فاطمه السادات و مرضیه، معتمدی (۱۳۹۶). کمک طلبی تحصیلی، ضرورتی انکارناپذیر در آموزش. *هشتمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، شرکت همایشگران مهر اشراق*.
- نریمانی، محمد؛ رجبی، سوران؛ افروز، غلامعلی و صمدی خوشخو، حسن (۱۳۹۰). بررسی کارآمدی مراکز ناتوانی‌های یادگیری استان اردبیل در بهبود علائم اختلال یادگیری دانش‌آموزان. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۱): ۱۰۹-۱۲۸.
- یعقوبی، ابوالقاسم، محقق، حسین، یوسف زاده، محمدرضا، گنجی، کامران، الفتی، ناهید (۱۳۹۳). تأثیر آموزش مدیریت زمان بر اضطراب امتحان و انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. *فصلنامه روان‌شناسی مدرسه*. ۳(۱): ۱۳۱.
- Al-Bahrani, M. A. (2014). "A Qualitative Exploration of Help-Seeking Process". *Advances in Applied Sociology*, 4, 157-172.
- Bjorklund, W. L., & Rehling, D. L. (2009). Student perceptions of classroom incivility. *College Teaching*, 58(1), 15-18.
- Cheng, K., Tsai, C. (2011). "An investigation of Taiwan university students' perceptions of online academic help seeking and their web-based learning selfefficacy". *The Internet and Higher Education*, 14(3), 150-157.
- Dinçer, S., & Doğanay, A. (2017). The effects of multiple-pedagogical agents on learners' academic success, motivation, and cognitive load. *Computers & Education*, 111, 74-100.
- Holt, L.J. (2014). "Attitudes about help-seeking mediate the relation between parent attachment and academic adjustment in first-year college students". *Journal of College Student Development*, 55(4), 418-423.
- Lopez, C., & Jones, S. J. (2017). Examination of factors that predict academic adjustment and success of community college transfer students in STEM at 4-year institutions. *Community College Journal of Research and Practice*, 41(3), 168-182.
- Moore, M.T., Fresco, D.M., Schumm, J.A., & Dobson, K.S. (2017). Change in explanatory flexibility and explanatory style in cognitive therapy and its components. *Journal of Cognitive Therapy and Research*, 41(4): 519 – 529.
- Ngwoke, D. U., Eskay, M., Ngwoke, A. N., & Menyaga A. Ch. (2013). Effect of Time Management on Academic Adjustment of Deviant In-School Adolescents. *Indian Journal of Research*, 2(10):48-50
- Pacheco del Castillo, L. A. (2017). *Dominican college students' experiences of distress, help-seeking and stigma. A dissertation submitted to the Graduate College in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy Counselor Education and Counseling Psychology*. Western Michigan University.
- Ryan, R. M., & Pinterick, C. (1997). On energy, personality, and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of Personality*, 65, 529-565.
- Schenke, K., Lam, A. C., Conley, A. M., & Karabenick, S. A. (2015). Adolescents help seeking in mathematics classrooms: relations between achievement and perceived classroom environmental influences over one school year. *Contemporary Educational Psychology*, 41(4), 133-146.
- Sinha, A. K. P., & Singh, R. P. (1993). *The adjustment Inventory for school students (AISS)*. Agra (India): National Psychological Corporation.
- Valka, S. (2015). Management of international students' academic adjustment: challenges and solutions. *European Scientific Journal, ESJ*, 11(6), 368-345.
- Van Rooij, E. C., Jansen, E. P., & van de Grift, W. J. (2018). Correction to: First-year university students' academic success: the importance of academic adjustment. *European Journal of Psychology of Education*, 1-1.
- Wang, I. K. H. (2018). Long-Term Chinese Students' Transitional Experiences in UK Higher Education: A Particular Focus on Their Academic Adjustment. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 30(1), 12-25.
- Yanes-Cabrera, C., & Benito, A. E. (2017). Archaeology of Memory and School Culture: Materialities and "Immaterialities" of School. In *School Memories* (pp. 263-270). Springer, Cham.

شپوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی